Gemeente Gorinchem

Raadsvoorstel: Z/20/690598 / 841932
Onderwerp: **Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2023 - 2038**

Datum: 28 maart 2023
Portefeuillehouder: Attie Mager
I&O: 9 februari 2023 en 9 maart 2023
B&A / Raadsvergadering: 6 en 20 april 2023
Opsteller: Hoogmoed, Erik
Geeft voorstel begrotingswijziging: Nee

Onderwerp:

Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2023 - 2038

Voorstel:

Wij stellen u voor:

1. Het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2023 – 2038 als richtinggevend beleidskader vast te stellen,
2. In te stemmen met het hierin opgenomen uitvoeringsprogramma 2023 – 2026,
3. De projecten waarvoor nog geen volledige dekking is, te betrekken bij de komende Perspectiefnota's.

Aanleiding:

Huisvesting is een middel om uiteindelijk kwalitatief goed onderwijs te geven. De gemeente wil een maximaal innovatief, duurzaam en kansrijk onderwijsklimaat in Gorinchem faciliteren dat bijdraagt aan een meer inclusieve samenleving en het verhogen van de brede welvaart van de stad en de regio. Het coalitie-akkoord luidt dan ook: 'We willen komen tot een goed en haalbaar Integraal Huisvestingsplan (IHP). Hierin nemen we ook de maatschappelijke functie van de openbare ruimte rondom schoolgebouwen en onze ambitie tot bredere openstelling mee'. / 'We zetten in op het verkrijgen van subsidies en meer financiële middelen, zodat we kunnen investeren in (de verduurzaming van) onderwijshuisvesting'.

De gemeente heeft een wettelijke taak voor de zorgplicht van de onderwijshuisvesting. In Gorinchem is deze taak omvangrijk en een effect van onze sterke regiofunctie. Vanuit het gemeentefonds is er een complexe financieringsmethodiek. Vanuit het Rijk worden wij niet volledig gecompenseerd voor deze opgave. Het is dan ook niet verwonderlijk dat onze onderwijshuisvesting diverse knelpunten kent.

Neem daarbij de relatief oude schoolgebouwen, demografische ontwikkelingen die zich vertalen in een lichte groei van het aantal leerlingen, steeds hogere kwaliteitseisen van de gebouwen en vooral op het gebied van duurzaamheid, technologie, zorg, gezondheid/binnenklimaat en aansluiting op de arbeidsmarkt. Innovatieve oplossingen zijn vereist om de kwaliteit van het onderwijsaanbod te behouden en te versterken. De gemeente is trots op haar functie van onderwijsstad voor de regio en heeft de ambitie deze ondanks de grote uitdagingen en knelpunten te versterken.

Vanaf 2010 is in Gorinchem gekozen voor het vaststellen van een Integraal HuisvestingsPlan (IHP). Een IHP geeft een meerjarige planning weer van de ontwikkeling en de hierbij behorende investeringsbehoeften en dan voornamelijk de focus op de onderwijshuisvesting. Om reden van beheersbaarheid en planmatige aansturing van de onderwijshuisvesting is in Gorinchem vanaf 2010 gestart met het opstellen van IHP's. De laatste twee door de gemeenteraad vastgestelde IHP's zijn: IHP Gorinchem Oost uit 2017 en het IHP Voortgezet Onderwijs uit het jaar 2020, ook wel genoemd de 1e fase voor de Regionale Beroepen- en InnovatieCampus (RBIC).
In de afgelopen periode is uw raad op verschillende momenten geïnformeerd over de totstandkoming van bijgaand 'IHP onderwijs 2023-2038', hierna te noemen IHP. In het voorliggende IHP zijn de door de raad op 10 juni 2021 bepaalde uitgangspunten, zoals: 1) duurzaamheid (ENG), 2) binnenklimaat (frisse scholen B) en 3) meer inclusief onderwijs, verwerkt. Tijdens de I&O-raadsessie van 6 oktober 2022 is

Stadhuisplein 1
Postbus 108
4200AC Gorinchem
gorinchem.nl
T 140183
F 0183-630540
E gemeente@gorinchem.nl
I www.gorinchem.nl

informatie verstrekt over de wijze en stand van zaken waarop dit IHP tot stand is gekomen.

De reikwijdte van het voorliggende IHP is 16 jaar, waarbij het uitgangspunt is om iedere 4 jaar een actualisatie te maken en het uitvoeringsprogramma van de komende 4 jaar vast te stellen en uit te voeren.

Vanuit de beschreven landelijke en lokale afspraken, ambities en voornemens worden met onderwijshuisvesting beleidsdoelen nagestreefd. Deze hebben betrekking op zowel het schoolgebouw als op de rol die een schoolgebouw speelt in de wijk of samenleving. De beleidsdoelen voor de gemeente Gorinchem zijn: 1) Veiligheid, 2) Inclusief onderwijs, 3) Duurzaamheid en 4) Wijkfunctie.

De al lopende onderwijsprojecten zijn al uitgezet, zoals onder andere Gilde, i_lab, Retranchement, Dr. Hiemstralaan 24-24a en ISK. De nieuwe onderwijsprojecten, die zijn opgenomen in bijgaand IHP worden de komende tijd voorbereid/gestart. Voor een uitgebreidere toelichting wordt verwezen naar bijgaand IHP.

Beoogd effect:

Met het opstellen van een IHP geeft de gemeente invulling aan haar zorgplicht voor de onderwijshuisvesting. Dit draagt bij aan het verbeteren van de onderwijskwaliteit.

Met de te maken afspraken in het IHP willen gemeente en schoolbesturen gezamenlijk bereiken dat leerlingen en personeel in het primair onderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs kunnen leren en werken in gebouwen die bijdragen aan welzijn, leer- en werkprestaties en duurzaamheid. Dat vertaalt zich in duurzame (ambitie: Energie Neutraal Gebouw, ENG), inspirerende en functionele schoolgebouwen, die een goed binnenklimaat hebben (ambitie: frisse scholen B) en voor alle partijen binnen de beschikbare middelen te exploiteren zijn.

Argumenten:

1.1 Met het IHP wordt de gemeentelijke regierol voor de zorgplicht voor de onderwijshuisvesting daadkrachtig als sturingsinstrument opgepakt:
De jaarlijkse aanvraagprocedure op grond van de verordening onderwijshuisvesting is, gelet op het aantal schoolgebouwen en de complexiteit onvoldoende om de regierol gemeentebreed op te pakken. Door dit meerjarig inzichtelijk te maken ontstaat, met draagvlak vanuit de schoolbesturen, een planvorming en sturingsinstrument. Hierbij wordt wel nadrukkelijk het voorbehoud gemaakt dat de daadwerkelijke uitvoering van de projecten afhankelijk is van expliciete besluitvorming over inhoud en financiën door de gemeenteraad, bijvoorbeeld bij de integrale afweging van ruimtevragers tijdens de Perspectiefnota-behandeling.

1.2 Met het IHP wordt geanticipeerd op toekomstige investeringen:
Het IHP is een plannings- en visiedocument, waarbij de raad zowel inhoudelijk als financieel de kaders stelt, het IHP:

- heeft een strategisch karakter, waarbij vanuit visie en beleid strategische keuzes zijn gemaakt,
- stelt de gemeente, schoolbesturen en andere onderwijspartners in staat om op korte en lange termijn strategische keuzes te maken en proactief beleid te voeren,
- biedt een meerjarenperspectief waarop het eigen (investerings)beleid kan worden afgestemd.

Risico's:

Het 4-jarig uitvoeringsprogramma en 16-jarig vergezicht dient nog in financieel detail te worden uitgewerkt:
Het uitvoeringsprogramma wordt projectmatig opgestart en alle projecten dienen nog in financieel detail te worden uitgewerkt door middel van een op te stellen business case.

De normbedragen zijn niet meer toereikend:
Vanuit het rijk zal voor het thema duurzaamheid/binnenklimaat aanvullende middelen nodig zijn om aan het klimaatakkoord van Parijs een goed gevolg te geven. De in de verordening onderwijshuisvesting opgenomen normbedragen zijn niet toereikend om een ENG-schoolgebouw te realiseren. Dit leidt tot hogere investeringskosten, die zich niet altijd laten terugverdienen in de exploitatie.

Haalbaarheid verduurzamingsopgave klimaatakkoord Parijs:
De verduurzamingsopgave staat op gespannen voet met de financiële mogelijkheden en de beoogde tijdsplanning van de duurzaamheidsdoelstellingen op basis van het klimaatakkoord Parijs. De praktijk is dat ingezet wordt op het zoveel mogelijk benutten van de landelijke subsidiemogelijkheden 1/3 rijk en 2/3 cofinanciering schoolbestuur/gemeente.

Financiën:

De komende jaren wordt een forse investeringsopgave voor de onderwijshuisvesting verwacht. Het is evident dat dit een substantiële claim op de schaarse financiële middelen van de gemeente gaat leggen. De gevraagde financiële ruimte is op dit moment niet voorhanden of nog niet geoormerkt voor de investeringen in onderwijshuisvesting. Om te kunnen blijven voldoen aan de wettelijke taak op het gebied van het voorzien in passende onderwijshuisvesting en stappen te zetten op het gebied van verduurzaming, is het nodig om de komende jaren verschillende financiële instrumenten en dekkingsbronnen in te zetten. In de eerstvolgende perspectiefnota zal hiervoor een verdere uitwerking worden voorgelegd. Om u nu alvast een beeld te geven bij de wijze waarop we om kunnen gaan met dergelijke investerings-/financieringsvraagstukken, zijn hieronder de verschillende richtingen beschreven.

1. We reserveren jaarlijks, binnen de kaders van het investeringsplafond, een bedrag voor investeringen in onderwijshuisvesting.
   We "sparen" via deze investeringsruimte dus voor de investeringen in de toekomstige jaren.
2. We bepalen de ruimte binnen de algemene reserve (na de bepaling van de benodigde weerstandsratio) en bestemmen een overschot boven de bandbreedte (o.a.) voor onderwijshuisvesting.
   Eventuele positieve jaarrekeningsaldi worden aan de algemene reserve toegevoegd en maken dus onderdeel uit van deze afweging. Een heroverweging van nut en noodzaak van de al beschikbaar gestelde of geplande investeringsbudgetten. De totale geplande investeringsomvang voor de komende jaren is aanzienlijk. Zowel in het verder uitvoering geven aan reeds toegekende investeringsbudgetten (waarvan de uitvoering nog mogelijkheden geeft tot heroverweging) als voor het opstarten van nieuwe investeringen. We bereiden deze bespreking voor zodat de gemeenteraad in de gelegenheid wordt gesteld om deze keuzes te heroverwegen. Dit kan zowel een verschuiving in de tijd betekenen, als het geheel of gedeeltelijk niet uitvoeren van de geplande investering.
3. Inzet van jaarlijkse (eventuele) begrotingssaldi.
   De investeringswensen zullen de komende jaren boven het plafond van € 5 mln. per jaar liggen. In lijn met de begroting van 2023 is het mogelijk om positieve begrotingssaldi in te zetten ter aanvulling op de investeringsruimte/een bestemmingsreserve onderwijshuisvesting te vormen om te sparen voor de toekomstige investeringen.
4. Optimaal gebruik maken van landelijke en provinciale subsidies in het kader van onderwijshuisvesting.
   Met name op het gebied van duurzaamheidsvoorzieningen zijn er diverse subsidies te verkrijgen bij het Rijk en de Provincie. Omdat de landelijke ambities op het gebied van duurzaamheid en binnenklimaat aansluiten bij de gemeentelijke ambities, doen wij waar mogelijk al veelvuldig een beroep op de diverse subsidieregelingen. In overleg met de gemeentelijke subsidiespecialist verkennen wij voortdurend de markt om, al dan niet via cofinanciering, nog optimaler gebruik te maken van de subsidiemogelijkheden. Daarnaast wordt actief ingezet op een Gorcumse lobby bij de kamerleden in Den Haag, dit vanwege de grote regionale onderwijsfunctie.
5. Inzet opbrengsten van vrijgekomen onderwijslocaties.
   In de onderwijscarrousel is er soms sprake van het verlaten en vrijkomen van de betreffende locatie. De netto opbrengst bij verkoop of ontwikkeling van deze locatie werd in het verleden toegevoegd aan de algemene middelen. Deze netto-opbrengst kan ook worden toegevoegd aan een reserve voor onderwijshuisvesting.
6. Bijdragen van schoolbesturen.
   De wensen van de schoolbesturen op het gebied van duurzaamheid en binnenklimaat sluiten aan

bij de gemeentelijke ambities op dit vlak. Schoolbesturen zijn daarom bereid om financieel bij te dragen in de duurzaamheidsmaatregelen die leiden tot Energie Neutrale Gebouwen (ENG). Ook omdat de exploitatievoordelen van energiebesparingen ten gunste komen van de schoolbesturen.

7. Overweging van bestaande reserves.
   In het verleden zijn verschillende bestemmingsreserves gevormd. Het is belangrijk om nut, noodzaak en toereikendheid van deze bestemmingsreserves periodiek te toetsen. Eventueel vrijkomende middelen kunnen door de raad toegevoegd worden aan een bestemmingsreserve voor onderwijshuisvesting.

Graag gaan wij ten tijde van de (voorbereiding op de) Perspectiefnota 2024 met u in gesprek over enkele van deze oplossingsrichtingen.

Op dit moment zijn wij bezig met de verschillende onderzoeken en het opstellen van businessplannen in het kader van het uitvoeringsplan IHP 2023-2026. Dit vindt plaats binnen de reeds beschikbaar gestelde (onderzoeks)budgetten. De uitkomsten voor de komende periode van 5 jaar leggen wij u voor via de reguliere weg van de Perspectiefnota. Een globale eerste inschatting leidt tot een investeringsbehoefte van indicatief € 25 miljoen voor deze periode.

Omdat het om substantiële bedragen gaat, zullen wij u uiteraard ook per project informeren over de exacte kosten, opbrengsten en planning informeren via separate raadsvoorstellen.

Voor sommige projecten uit het Uitvoeringsprogramma 2023 – 2026 zijn reeds investeringsmiddelen beschikbaar in de huidige meerjarenbegroting.

Participatie:

De IHP-planvorming voor het uitvoeringsprogramma is in overleg met de schoolbesturen/stakeholders tot stand gekomen en heeft volledig draagvlak.

Communicatie:

Communicatie rondom de uitvoering van de projecten vindt plaats via de gebruikelijke kanalen. Voor het tot stand brengen van het IHP zullen belanghebbenden worden betrokken en zal de stad worden geïnformeerd.

Duurzaamheid:

De verduurzamingsopgave ENG en frisse scholen B voor het binnenklimaat is in dit IHP verwerkt.
Om aan het klimaatakkoord van Parijs te voldoen is een verregaande reductie van de CO2 nodig.
Het realiseren van schoolgebouwen die klimaatneutraal zijn leidt tot een CO2-reductie. Volgens het klimaatakkoord van Parijs dienen alle gebouwen in 2050 klimaatneutraal te zijn (2030: 50%). Voor diverse schoolgebouwen wordt in 2023 een CO2-kompas opgesteld.

Vervolgproces:

De diverse projecten voortvloeiend uit het uitvoeringsprogramma worden opgestart of zijn al gestart. Een aantal toekomstige onderwijsprojecten worden voorbereid of vindt nader onderzoek plaats.

Bijlagen:

- IHP onderwijs 2023 - 2038

Burgemeester en wethouders van Gorinchem,
de secretaris, de burgemeester,

Raadsbesluit

De gemeenteraad van Gorinchem,

Gelet op het raadsvoorstel van het college d.d. 28 maart 2023
Gelet op de wettelijke bepalingen

Besluit:

1. Het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2023 – 2038 als richtinggevend beleidskader vast te stellen,
2. In te stemmen met het hierin opgenomen uitvoeringsprogramma 2023 – 2026,
3. De projecten waarvoor nog geen volledige dekking is, te betrekken bij de komende Perspectiefnota's.

Aldus besloten in de raadsvergadering van 20 april 2023

Griffier,

Voorzitter,

Aangenomen Motie e.a. IHP v.